

*„Małe dzieci chcą się uczyć tak bardzo,
że nie potrafią odróżnić nauki od
zabawy.
Pozostają w tym nastawieniu,
dopóki my dorośli nie przekonamy ich,
że nauką nie jest zabawa”
G.Doman 1992, s.49*

Program nauki czytania dla dzieci 4-5 letnich

Pobawmy się wyrazami i literami

Misja programu:

wspomaganie rozwoju dziecka i jego twórczej osobowości

Autor: mgr Elżbieta Dudek

WPROWADZENIE

Jednym z zadań wychowania przedszkolnego, określonych w podstawie programowej jest tworzenie warunków do nabywania i rozwijania przez dzieci umiejętności czytania i pisania. Nie jest to zadanie nowe, bowiem elementarna nauka czytania dzieci sześciolletnich wprowadzona została do obowiązującego programu wychowania przedszkolnego w 1977r. Opracowano wówczas i przyjęto do powszechnego stosowania zasady przedszkolnej nauki czytania z zastosowaniem **metody analityczno-syntetycznej**. Aby cel został osiągnięty, w zajęciach uczestniczą wszystkie dzieci danej grupy i korzystają z jednakowych podręczników do czytania i ćwiczeń. Pojawiające się trudności nauczyciel pomaga dziecku przezwycięzać pracą indywidualną, jednak na ogół korzystając z tego samego materiału dydaktycznego, który zastosował dla całej grupy.

Stosowane metody nie pozwalają na dobrowolność uczestnictwa dziecka w proponowanych przez nauczyciela zajęciach. Nauczyciel czuje się niejako zobligowany przez program i późniejsze wymagania szkolne do wyćwiczenia pewnych sprawności dziecka ułatwiających czytanie (analiza i synteza słuchowo-wzrokowa) i do zaznajomienia z dwudziestoma dwoma literami alfabetu. Specyfika rozwoju i uczenia się dziecka w wieku przedszkolnym polega m.in. na tym, że uczy się ono spontanicznie w różnych sytuacjach, często przypadkowo i mimowolnie. Jako wieloletni praktyk zgadzam się z wieloma teoretykami pedagogiki rozwojowej, którzy przekonują, że zabawa jest podstawą formą aktywności dziecka w wieku przedszkolnym i uważam, że to właśnie zabawa powinna towarzyszyć nauce czytania.

Powinnością edukacyjną nauczyciela przedszkola jest stymulowanie i organizowanie aktywności zabawowej dzieci. Nauka czytania powinna odbywać się przy okazji zabawy. Celem pracy pedagogicznej nauczyciela przedszkola nie jest i nie powinna być wyłącznie nauka czytania, liczenia itp. a to zjawisko w czasach pogoni za wiedzą stało się dość powszechne w praktyce

przedszkolnej. Celem pracy jest i być powinna zabawa dzieci, a przy okazji nauka, w tym także czytania.

A zatem nasuwa się pytanie : Jakie metody stosować, i jak organizować proces nauki czytania, aby każde dziecko osiągnęło w tym zakresie pożądaną efekt?

Próba odpowiedzi na to pytanie jest program *Pobawmy się wyrazami i literami*, który należy traktować, jako przymierze metod i próbę adaptacji metod globalnych i syntetyczno- analitycznych.

Adresatami programu są dzieci 4-5 letnie z przedszkola w Zespole Szkół Różewie, którym pragnę stworzyć możliwości takich działań, **by nauka stanowiła fascynację, przygodę, zabawę i dawała im radość i satysfakcję.**

CELE PROGRAMU

CELE GŁÓWNE

1. Pobudzanie i pogłębianie motywacji dzieci w młodszym wieku przedszkolnym do nauki czytania poprzez stwarzanie optymalnych warunków do rozwijania ich zainteresowań czytelniczych oraz nabywania umiejętności czytania.
2. Wykorzystanie i stymulowanie możliwości rozwojowych dzieci od czwartego roku życia oraz stworzenie w przedszkolu warunków dojrzewania do obowiązków szkolnych w atmosferze radosnej zabawy.

CELE SZCZEGÓŁOWE

- stworzenie dzieciom 4-5-letnim warunków do naturalnego odkrywania alfabetycznej struktury pisma,
- stymulowanie rozwoju aktywności dzieci poprzez prowadzenie różnorodnych ćwiczeń i zabaw prowadzących do nabycia umiejętności czytelniczych,

- wyzwalamie pozytywnych emocji wpływajacych na rozwinięcie zainteresowania kodem literowym,
- wczesne wykształcenie kompetencji czytelniczych w wieku przedszkolnym i uwolnienie tego procesu od stresu,
- wyrównanie startu dzieci wiejskich w zakresie nauki czytania.

CELE OPERACYJNE

Dziecko:

- odczytuje własne imię i rozpoznaje je wśród innych,
- dokonuje syntezy i analizy własnego imienia z sylab bądź z głosek,
- odczytuje imię kolegi ,
- układa swoje imię z rozsypanki literowej wg wzoru lub z pamięci,
- odszukuje i zaznacza wskazane przez nauczyciela litery w swoim imieniu,
- zna litery alfabetu,
- dokonuje syntezy i analizy wyrazów,
- dzieli wyraz na sylaby,
- wyróżnia głoskę w nagłosie i wygłosie,
- globalnie rozpoznaje wyrazy w zakresie przerabianego słownictwa.

CZAS REALIZACJI: wrzesień 2008r –czerwiec 2009r

MIEJSCE REALIZACJI: Zespół Szkół w Różewie - Przedszkole

METODY

Kierując się słowami E. Malmquista: "**Nie ma takiej metody, która jest najlepsza dla wszystkich dzieci, a nawet dla jednego dziecka w różnych okresach nauki.**" wykorzystam wielorakie i różnorodne metody, dzięki którym zajęcia staną się bardziej atrakcyjne, a treści, łatwiej i szybciej przyswajalne.

Będą to:

METODY WIODĄCE:

1. Metoda Glenna Domana

Jest to metoda „czytania bez liter” opracowana przez amerykańskiego neurologa i terapeutę. Oparta jest na zabawie w czytanie. Nauka czytania przebiega etapami:

I - pojedyncze słowa

II - wyrażenia dwuwyrzowe

III - proste zdania

IV - rozbudowane zdania

V - książki

Metoda polega na organizowaniu z dziećmi tzw. *sesji*, podczas których w szybkim tempie, głośno odczytuje się słowo z tzw. „Karty migawkowej”, napisanej czerwonym, a w późniejszej fazie czarnym drukiem. Doman podkreśla znaczenie systematyczności i atmosfery zabawy. „*Im więcej zabawy, tym więcej nauki*” – zaznacza.

Z metody Domana do realizacji programu, wybrałam trzy pierwsze etapy proponowanej przez autora ścieżki czytania.

2. Odimienna metoda nauki czytania Ireny Majchrzak

Imię dziecka jest słowem otwierającym świat pisma. Słowo – klucz, za pomocą którego dziecko może w sposób dla siebie najłatwiejszy i najbardziej naturalny odkryć strukturę pisma czyli relację między wyrazem napisanym a słowem mówionym i relację brzmieniową między literą a fonemem. Według autorki nauka rozpoczyna się od czytania globalnego własnego imienia, a dziecko jednocześnie dostrzega różnicę między kształtem poszczególnych liter w zapisie własnego imienia. Autorka podkreśla, że dziecko uczy się liter poprzez obserwację. W związku z tym po inicjacji z imionami następują kolejne etapy nauki czytania:

- ściana pełna liter
- targ liter
- nazywanie świata.

Z metody Ireny Majchrzak do realizacji programu włączę wszystkie etapy nauki czytania: inicjacja z imionami, ściana pełna liter i nazywanie świata.

3. Metoda glottodydaktyczna Bronisława Ročlawskiego

Glottodydaktyka to nauka świadomego, prawidłowego posługiwania się językiem przez całe życie. Jej twórca, **prof. B. Ročlawski**, opowiada się za radykalną zmianą sposobu przygotowania dzieci do nauki czytania i pisania, sposobu uczenia techniki płynnego czytania ze zrozumieniem, a także kształtowania nawyków czytelniczych i świadomości ortograficznej. Głównymi założeniami programu, którego ideą jest zapobieganie niepowodzeniom szkolnym ,są:

- A) Postulat wydłużenia czasu na przygotowanie do nauki czytania i pisania (właściwego do potrzeb każdego dziecka).
- B) Maksymalne skrócenie czasu opanowywania względnie płynnego pisania i sprawnego czytania ze zrozumieniem.

Ročlawski wyróżnia następujące etapy nauki czytania:

1. Wyrabianie umiejętność orientacji w schemacie własnego ciała
2. Wyrabianie umiejętność orientacji w przestrzeni
3. Zabawy z klockami LOGO
4. Wiązanie litery z głošką
5. Wyszukiwanie poprzez zabawę takich samych liter i wychwytywanie różnic między literami (cech dystynktywnych)
6. Synteza sylabowa
7. Synteza morfemowa, czyli taki podziału wyrazów, gdzie morfem (rdzeń wyrazu) odłączmy od jego przyrostka (np.: dom - ek; zegar- ek)
8. Synteza logotomowa, która polega na podziale wyrazów między spółgłoską a samogłoską

9. Synteza logotomowo-fonemowa- odłączeniu ostatniej głoski od wyrazu
10. Synteza fonemowo-logotomowa- odłączanie pierwszej głoski od reszty wyrazu
11. Synteza fonemowa
12. Czytanie metodą "ślizgania się" .

Z metody B. Rocławskiego do realizacji programu włączone zostaną wszystkie wyróżnione przez autora etapy nauki czytania.

METODY WSPIERAJĄCE:

1. **Naturalna Nauka Języka– Briana Cuttinga**, który zauważył, że podstawowym kryterium nauki czytania jest rozwój procesów poznawczych, takich jak spostrzeganie i pamięć. W wieku przedszkolnym dzieci cechuje synkretyzm: to, co spostrzegają, ujmują globalnie. Dziecko spostrzega bowiem całe przedmioty i całe wyrazy a nie ich elementy.
U większości dzieci mamy do czynienia z pamięcią wzrokową, co warunkuje łatwiejsze zapamiętywanie całych wyrazów, a także lepsze zrozumienie treści.

Przy takim założeniu naturalna nauka czytania polega na ujmowaniu całych jednostek językowych i przechodzeniu kolejno do ich elementów, a istotą czytania jest zrozumienie czytanych treści.

Irena Chrzanowska przenosząc tę nowozelandzką metodę na grunt polski proponuje następujące etapy pracy z dzieckiem:

- **czytanie wspólne** z dzieckiem ma na celu wzbudzenie jego zainteresowania treścią, poznanie jej i przyswojenie, a więc zrozumienie przez dziecko czytanego tekstu. Nauczyciel czytając razem z dziećmi, wskazuje kolejne wyrazy.
- **czytanie zespołowe (kierowane)**, służy wzajemnej stymulacji dzieci, ponieważ każde z nich inspiruje innych.

- **czytanie samodzielne** to stworzenie możliwości czytania spontanicznego, w dowolnym czasie, w dowolnie wybranej pozycji bez pomocy innej osoby.

Wszystkie te etapy stanowią integralną część naturalnej nauki czytania. Do nich zaliczają się również tzw. „kąciki”, które ułatwiają organizację działań nauczyciela. W sali zabaw zostaną zorganizowane takie kąciki jak: książki, przyrody, alfabetyczny, komputerowy, plastyczny, teatralny, muzyczny.

Materiał, który stanowi wyposażenie kącików, obejmuje nie tylko środki gotowe, ale także przygotowane samodzielnie przez dzieci bądź tworzone wspólnie z nauczycielem.

Z metody Naturalnej Nauki Języka w programie zostaną wykorzystane etapy czytania wspólnego i czytania zespołowego.

2. „Kinezylogia edukacyjna” Paula Dennisona

Ruch odgrywa niezwykle ważną rolę w uczeniu się, twórczym myśleniu oraz wysoko poziomowym myśleniu przyczynowo-skutkowym. Metoda Paula Dennisona przywraca naturalny mechanizm samoregulacji organizmu, poprzez ćwiczenia usprawnia funkcje wzrokowo-ruchowe, słuchowe, motoryczne przez co wzrasta efektywność zapamiętywania, koncentracji, twórczego myślenia i twórczej aktywności. Zastosowanie ćwiczeń Gimnastyki Mózgu pozwala uaktywnić prawą i lewą półkulę mózgu równocześnie.

3. Zabawy Ewy Arciszewskiej z tzw. „Sojuszu Metod”, których celem jest doskonalenie globalnego czytania

ZADANIA DLA NAUCZYCIELA:

- przygotowanie środków dydaktycznych,
- organizacja kącika czytelniczego,
- przeprowadzanie nauki czytania w tempie uwzględniającym potrzeby dziecka,

- kończenie zabaw zanim dziecko zechce skończyć,
- zabawa tylko wtedy, gdy dziecko tego chce,
- przestrzeganie reguły - **nigdy nie nudzić dziecka**,
- systematyczne prowadzenie nauki czytania,
- szybkie pokazywanie wyrazów,
- częste wprowadzanie nowego materiału,
- unikanie pokazywania kolejno dwóch słów zaczynających się od tej samej litery,
- chwalenie dzieci po skończonej zabawie.

SPOSOBY OSIĄGNIĘCIA CELÓW

Opierając się na podstawie programowej, cele i zadania programu *Pobawmy się wyrazami i literami* skupiają się wokół czterech obszarów edukacyjnych z zakresu wychowania przedszkolnego:

I. Poznanie siebie i świata

II. Nabywanie umiejętności poprzez działanie

III. Odnajdywanie swojego miejsca w grupie rówieśniczej

IV. Budowanie systemów wartości

Do zasadniczych cech modelu działania w tym kierunku należą:

- praca z całą grupą,
- praca z małym zespołem,
- własna działalność dziecka w kąciakach zainteresowań (kierowana przez nauczyciela, jednak w sposób niezauważalny dla dziecka),
- zainteresowania dziecka,
- możliwości percepcyjne dziecka znajdującego się na odpowiednim poziomie rozwoju,
- różnice wiekowe.

SPODZIEWANE EFEKTY

Zakładam, że działania te służyć będą zrealizowaniu projektu „Jaś i Ola idą do przedszkola” oraz przyczynią się do wydłużenia czasu nauki czytania i pozostawią dzieciom więcej czasu na doskonalenie samej techniki czytania, a także przyczynią się do postępów w czytaniu ze zrozumieniem.

EWALUACJA PROGRAMU

1. Opracowanie karty umiejętności czytania dziecka 4-5-letniego (IX 2008)
2. Obserwacje dzieci pod kątem postępów w nabywaniu różnych umiejętności oraz uzupełnianie zapisów w karcie (obserwacje: wstępna, półroczna, końcowa)
3. Badanie umiejętności czytania globalnego, dostosowane do zrealizowanego materiału (karta umiejętności czytelnicy - VI 2009)

Przewidywane efekty twarde:

Ilościowe opanowanie umiejętności

Lp	OPANOWANE UMIEJĘTNOŚCI	11 dzieci 4-letnie	14 dzieci 5-letnie
1	Chętnie uczestniczy w zabawach czytelnicy	8	10
2	Rozpoznaje swoje imię na wizytówce	8	10
3	Potrafi rozpoznać imię kolegów na wizytówkach	6	8
4	Wskazuje litery swojego imienia w alfabecie	7	9
5	Nazywa wskazane litery w alfabecie	6	7
6	Potrafi ułożyć własne imię wg wzoru	10	14
7	Układa swoje imię bez wzoru z rozsypanki literowej	8	10
8	Czyta globalnie wyrazy	10	12
9	Rozpoznaje około 30 wyrazów pospolitych	6	8
10	Formułuje pytania i poszukuje odpowiedzi na temat liter	5	8

ZAKOŃCZENIE

Realizacja programu *Pobawmy się wyrazami i literami* jest związana z realizowanym przez Gminę Wałcz projektem rozwojowym w zakresie Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytetu IX *Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach*, Poddziałania 9.1.1. *Zmniejszenie nierówności w stopniu upowszechnienia edukacji przedszkolnej*.

Mam nadzieję, iż w efektem realizacji programu będzie wzmocnienie w rozwoju wychowanków ich kreatywności intelektualnej, ponieważ szczególnym oddziaływaniami pedagogicznym poddane będą takie cechy myślenia jak: oryginalność, giętkość i elastyczność.

Na tej podstawie pragnę rozwinąć u nich poczucie samodzielności, większej wiary w siebie i we własne możliwości. W efekcie celem moich dążeń będzie wytworzenie u wychowanków postawy wewnętrznej motywacji.